

Przegląd

Spojrzenie na oświatę: wskaźniki OECD

Edycja 2003

Overview

Education at a Glance: OECD Indicators – 2003 Edition

Polish translation

Przeglądy stanowią tłumaczenie fragmentów publikacji OECD.

Są dostępne bezpłatnie w księgarni internetowej pod adresem:

www.oecd.org/bookshop/

Niniejszy Przegląd nie jest oficjalnym tłumaczeniem materiałów OECD.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ I ROZWOJU

Podstawowe ustalenia

Codziennie obserwujemy wahania wielu głównych wskaźników ekonomicznych. Z paroma wyjątkami, sukces lub powodzenie prowadzonych polityk gospodarczych oceniany jest według kwartalnych danych lub wskaźników wzrostu rocznego. Trudniej jest w podobny sposób zajmować się sektorem oświaty, ponieważ zarówno polityka, jak i wskaźniki mierzące wyniki osiągane w tym sektorze posuwają się raczej w tempie lodowca. Faktem jest, że istotna informacja dotycząca wyników osiągniętych przez nasze dzieci w nauce czytania, matematyce czy przedmiotach przyrodniczych może wywołać u niektórych wstrząs. Jednak od momentu powstania polityki zajmującej się tymi kwestiami do ujrzania jej efektów może upłynąć pięć czy dziesięć lat lub nawet wyrosnąć całe pokolenie. Nie powinno to dziwić, zważywszy, że na efekty kształcenia tegorocznych absolwentów szkół średnich mogła wpłynąć jakość nauczania na początku ich szkolnej kariery około 1990 roku, przy czym pracujący wówczas nauczyciele przeszli szkolenie w latach sześćdziesiątych.

Jednak w portfelu publicznym i prywatnym oświata w krajach OECD nie tylko pochłania 5,9% PKB, lecz stanowi również główną inwestycję dzisiejszego społeczeństwa nastawionego na naukę i wiedzę. Czy skuteczność oświaty nie powinna być więc dokładniej monitorowana? Odpowiedź OECD polegała na zbieraniu przez ostatnie dziesięć lat wiarygodnych wskaźników w dziedzinie oświaty, przy użyciu porównywalnych danych pozwalających na prześledzenie niektórych długoterminowych tendencji. Coroczne kompendium *Spojrzenie na oświatę*, którego najnowsze wydanie właśnie się ukazało, potwierdza fakt, że zmiany zachodzą powoli, jednak zmierzają one w określonym kierunku.

Porównując niektóre podstawowe dane z roku 2000/2001 ze wskaźnikami sprzed pięciu czy dziesięciu lat, widzimy wiele podobieństw. Spójrzmy na poziomy wydatków: w 14 z 19 krajów OECD wydatki na instytucje oświatowe sektora publicznego i prywatnego w latach 1995–2000 wzrosły o ponad 5% w ujęciu realnym, natomiast w przeciwieństwie do wczesnych lat 90. wzrost wydatków na instytucje oświatowe utrzymywał się poniżej poziomu wzrostu dochodu narodowego. Dania i Szwecja są w dalszym ciągu krajami o najwyższym poziomie wydatków z budżetu państwa na cele oświatowe: jest to 6,4% oraz 6,3% ich poziomu PKB. W krajach Unii Europejskiej oraz Stanach Zjednoczonych wydatki państwa na cele oświatowe sięgają 4,8% PKB, jednak w Stanach Zjednoczonych ogromne wydatki sektora prywatnego (1,8% na szkolnictwo wyższe oraz 0,4% na szkolnictwo podstawowe i średnie) podnoszą udział wydatków na oświatę ogółem do 7,0% (w porównaniu z 5,3% w krajach UE), co plasuje USA tuż za krajem o najwyższym poziomie wydatków na cele oświatowe. Krajem tym jest obecnie Korea, a jej struktura wydatków na oświatę także wykazuje znaczne wydatki sektora prywatnego na finansowanie szkolnictwa wyższego. Wydatki oświatowe Japonii są umiarkowane (4,6%), nawet jeśli uwzględnić ponadprzeciętne wydatki sektora prywatnego (1,2%).

Większym zmianom uległy dane dotyczące liczby uczących się. Wcześniejsze wskaźniki z 1990 r. uwiadamiały istniejącą w krajach europejskich tendencję do większej popularności edukacji przedszkolnej, przy jednocześnie mniejszej liczbie absolwentów szkół wyższych w porównaniu ze Stanami Zjednoczonymi, Kanadą czy Australią. Widać jednak zmiany w tym wzorcu, zwłaszcza w niektórych państwach europejskich, w tym w Wielkiej Brytanii i niektórych krajach skandynawskich, gdzie ponad jedna trzecia młodzieży kończy edukację na poziomie szkół wyższych. Aktualne dane dotyczące liczby kształcących się sugerują utrzymywanie się popularności szkolnictwa wyższego. Istnieje prawdopodobieństwo, że w 2001 r. 40% absolwentów będzie uczestniczyło w edukacji na poziomie szkolnictwa wyższego, prowadzącej do uzyskania ekwiwalentu licencjatu lub tytułu magistra. W Nowej Zelandii, Finlandii, Szwecji, Polsce i Australii wskaźnik ten wynosi ponad dwie trzecie. Wywarło to znaczny nacisk na finansowanie oświaty, a w 8 z 22 krajów OECD wydatki na instytucje szkolnictwa wyższego nie dotrzymują kroku zwiększającej się liczbie studentów, co doprowadziło do faktycznego realnego obniżenia się od 1995 r. wydatków przypadających na jednego studenta szkoły wyższej.

Efekt takich przesunięć jest mniej dynamiczny, jeśli chodzi o poziom wykształcenia osób czynnych zawodowo. Przykładowo, wzrost liczby absolwentów wśród młodych ludzi 10 lat temu wpływa obecnie na ok. 25% młodych ludzi w wieku produkcyjnym. Wykres 1 pokazuje ogromne zmiany w proporcjach wykwalifikowanych młodych ludzi. We wszystkich krajach obserwuje się wzrost liczby osób z wyższym wykształceniem wśród 25–34-latków, w takich zaś krajach jak Australia, Belgia, Kanada, Francja, Irlandia, Korea, Norwegia, Hiszpania, Szwecja i Wielka Brytania, tendencja ta przebiega wyjątkowo szybko i od 1991 r. wzrost wyniósł kilkanaście procent, dorównując w ten sposób wzrostowi obserwowanemu w Stanach Zjednoczonych lub zbliżając się do niego. Zarówno Niemcy, jak i Wielka Brytania weszły w lata 90. z mniej więcej jedną piątą wysoko wykwalifikowanych 25–34-latków, jednak podczas gdy zmiany w Niemczech nie są znaczące, w Wielkiej Brytanii liczba takich osób sięga obecnie jednej trzeciej. Świadczy to o tym, że Niemcy napotykały na trudności w upowszechnianiu dostępu do szkolnictwa wyższego, trwają jednak obecnie reformy w celu zastąpienia jednego pięcio- lub sześcioletniego stopnia uniwersyteckiego wieloetapowym systemem dyplomowym, co może zmienić sytuację w nadchodzących latach. Należy pamiętać, że wskaźniki te służą do pomiaru szkolnictwa wyższego, obejmującego nie tylko stopnie uniwersyteckie, lecz także szereg mniejszych rang dyplomów. Te ostatnie są szczególnie popularne w Japonii, co tłumaczy wysoki wskaźnik absolwentów szkół wyższych w tym kraju.

Poza stałym rozwojem systemów oświatowych, w oświacie zarysowują się również wyraźnie inne trendy.

W latach 90. kobiety wyprzedziły mężczyzn pod względem liczby absolwentów. Obecnie w większości krajów OECD kobiety przeważają wśród absolwentów szkół wyższych otrzymujących pierwszy stopień naukowy. Odmienna sytuacja jest tylko w trzech krajach – Japonii, Szwajcarii i Turcji, gdzie wyraźna jest przewaga mężczyzn wśród absolwentów szkół wyższych. W przeszłości mężczyźni mieli z reguły lepszy dostęp do edukacji, a zgodnie z wcześniejszymi informacjami wskaźnik ukończenia szkoły wyższej na poziomie uniwersytetu był w 1990 r. wyższy dla mężczyzn niż dla kobiet w połowie krajów posiadających porównywalne dane. Jednak w dalszym ciągu widać rozbieżności w wyborze kierunku studiów i kariery: młodzi mężczyźni w dalszym ciągu preferują programy studiów oparte na fizyce, matematyce oraz inżynierii, podczas gdy młode kobiety wolą kierunki związane z naukami społecznymi, zdrowiem i nauczaniem. Średnio ponad dwie trzecie absolwentów studiów wyższych humanistycznych, artystycznych, oświatowych i medycznych

stanowią kobiety, podczas gdy stanowią one mniej niż jedną trzecią absolwentów matematyki i informatyki oraz mniej niż jedną czwartą absolwentów kierunków inżynieryjnych, przemysłowych i konstrukcyjnych. Istnieje również większe prawdopodobieństwo zdobycia przez mężczyzn wyższych stopni naukowych, np. doktoratu. W każdym z 43 krajów uczestniczących w badaniu PISA, sprawdzającym wyniki osiągane przez 15-latków w 2000 r., dziewczęta w wieku 15 lat osiągnęły lepsze wyniki w czytaniu niż chłopcy. W mniej więcej połowie krajów chłopcy wyprzedzali dziewczynki w matematyce, jednak różnice były o wiele mniejsze, a w naukach przyrodniczych prawie wcale nie było znaczących różnic. W 40 z 43 krajów uczestniczących w PISA 15-letnie dziewczynki miały wyższe od chłopców oczekiwania w stosunku do przyszłych zawodów. Zgodnie z proporcjami wśród obecnych absolwentów szkół wyższych, oczekiwania chłopców związane z karierą zawodową były jednak o wiele częściej związane z fizyką, matematyką czy inżynierią (średnio 18% chłopców, w porównaniu z 5% dziewcząt), podczas gdy dziewczęta częściej planowały wykonywanie zawodów związanych z naukami przyrodniczymi i ochroną zdrowia (20% dziewcząt, w porównaniu z jedynie 7% chłopców).

Najwidoczniejsze obecnie zmiany w samych szkołach w stosunku do 1990 r. dotyczą wykorzystania telekomunikacji i informatyki. W 1990 r. większość szkół średnich stała przed potrzebą wprowadzenia podstawowych systemów komputerowych w celach edukacyjnych, podczas gdy obecnie systemy te są już rzeczywistością praktycznie dla każdej szkoły – mają one dostęp do Internetu i stałe łącza, zainstalowane przed końcem ubiegłego dziesięciolecia. Wdrażanie nowych technologii nie odbywa się bynajmniej w sposób jednolity, czego dowodzi tegoroczne wydanie *Spojrzenia na oświatę*. Jak widać na wykresie 2, takie kraje jak Belgia (Wspólnota Flamandzka), Dania, Finlandia, Francja i Szwajcaria przeprowadziły informatyzację szkół wcześniej, podczas gdy takie kraje jak Włochy, Korea i Hiszpania zrobiły to dużo później.

Kraje, które najwcześniej rozpoczęły edukację informatyczną, nadal najhojniej ją finansują. Odmiennym przykładem jest Korea, która dopiero niedawno rozpoczęła inwestowanie w informatykę w szkołach i obecnie ma jeden z najniższych w krajach OECD wskaźnik uczniów przypadających na jeden komputer. Jednakże dostępność komputerów nie zawsze gwarantuje ich efektywne wykorzystanie. Spośród 14 badanych krajów średnio 63% uczniów szkół średnich uczęszcza do szkół, w których brak wiedzy i umiejętności nauczycieli stanowi przeszkodę w udanej realizacji programów informatycznych (według raportów dyrektorów tych szkół). We Francji i Norwegii wskaźnik ten wynosi nawet 75%.

Łącznie wskaźniki te nie dają jednoznacznej odpowiedzi na odwieczne pytanie o najlepszy system edukacyjny. Jednak dostarczają one politykom narzędzia do identyfikacji obszarów inwestycji i stopniowych ulepszeń. Ponadto są one źródłem użytecznych kryteriów porównawczych, pozwalając w ten sposób poszczególnym krajom na monitorowanie własnego postępu względem wyników wypracowywanych przez innych i w ten sposób stymulując postęp w systemach edukacyjnych.

Inne istotne ustalenia dotyczące oświaty w tegorocznej edycji opracowania

Niedobór nauczycieli

- W 14 objętych badaniem krajach OECD dyrektorzy zgłosili średnio 12% wakatów (odpowiedników pełnego etatu) w szkołach średnich na początku roku szkolnego 2001/2002. Według raportów dyrektorów, niedobór nauczycieli postępował najbardziej w dziedzinie informatyki, matematyki, języków obcych, przyrody i technologii, a w dużo mniejszym stopniu w dziedzinie wychowania plastycznego, fizycznego, nauk społecznych i języka wiodącego (w danej szkole).
- W tych samych 14 krajach dyrektorzy szkół podali, że średnio 14% pełnoetatowych nauczycieli i 31% nauczycieli zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin nie spełniało całkowicie wymogów formalnych.
- W Belgii (Wspólnota Flamandzka), Danii, na Węgrzech, w Norwegii i Szwecji zatrudnianie nowych nauczycieli szkół średnich stanowi z reguły obowiązek szkoły, podczas gdy we Włoszech, Portugalii i Hiszpanii jedna czwarta lub mniej uczniów szkół średnich uczęszcza do szkół, których dyrektorzy zaliczali zatrudnianie nowych nauczycieli do obowiązków szkoły.
- W nadchodzących latach niedobór nauczycieli może narastać wraz z odchodzeniem na emeryturę znacznej części nauczycieli. W 15 z 19 krajów OECD większość nauczycieli pracujących w szkołach podstawowych ma 40 lub więcej lat, podczas gdy w Niemczech, Włoszech i Szwecji ponad jedna trzecia nauczycieli ma ponad 50 lat. W porównaniu z 1998 r., liczba nauczycieli w wieku 50 i więcej lat zwiększyła się średnio o 1,8% w szkołach średnich, a w Finlandii, Niemczech, Irlandii i Wielkiej Brytanii o ponad 4%.

Warunki pracy uczniów i nauczycieli

- Średnia liczba uczniów w klasie w szkole podstawowej wynosi 22, z rozbieżnościami od 36 uczniów w klasie w Korei do mniej niż połowa tej liczby w Grecji, Islandii i Luksemburgu.
- W krajach OECD uczniowie w grupie wiekowej od 9 do 11 lat mają średnio 813 godzin obowiązkowej nauki rocznie i średnio 840 planowanych godzin nauki rocznie, podczas gdy dla uczniów w grupie wiekowej od 12 do 14 lat liczba godzin była większa średnio o 100 godzin

rocznie. Przeciętnie w krajach OECD czytanie i pisanie w języku wykładowym, matematyka i nauki przyrodnicze stanowią około połowy obowiązkowego programu szkolnego 9–11-latków oraz 41% programu szkolnego 12–14-latków. Istnieją jednocześnie duże różnice w stopniu dowolności tworzenia programów i harmonogramów szkolnych w poszczególnych krajach.

- Wynagrodzenie nauczycieli w połowie ścieżki kariery, uczących w szkołach na poziomie gimnazjalnym wynosi od poniżej 10 tys. USD na Węgrzech i Słowacji do 40 tys. i więcej USD w Niemczech, Japonii, Korei, Szwajcarii i Stanach Zjednoczonych (według parytetu siły nabywczej). Jednak zarobki nauczycieli szkół średnich są z reguły niższe niż zarobki urbanistów, inżynierów budowy dróg i mostów oraz urzędników na stanowiskach kierowniczych z niepełnym bądź pełnym wyższym wykształceniem.
- W ciągu pięciu lat, od 1996 do 2001 r., wzrost wynagrodzenia nauczycieli przebiegał z reguły wolniej niż wzrost PKB na głowę mieszkańca, z wyjątkiem takich państw jak Republika Czeska, Włochy, Japonia, Meksyk i Nowa Zelandia.
- Liczba godzin nauczania rocznie w państwowych szkołach podstawowych wynosi średnio 792, jednak waha się od 605 do 1139 w poszczególnych krajach OECD. Średnia liczba godzin nauczania w szkołach ponadpodstawowych (gimnazjach) wynosi 714, jednak waha się od 553 do 1182 w poszczególnych krajach OECD. Kraje OECD nie mają także jednolitych przepisów dotyczących godzin pracy nauczycieli. W większości krajów nauczyciele mają określone pensum, w innych ustala się jedynie wymaganą tygodniową liczbę zajęć.

Nauka za granicą

- W okresie pomiędzy 1998 a 2001 r. liczba uczniów i studentów zagranicznych w krajach OECD wzrosła o 16%.
- Pięć krajów (Australia, Francja, Niemcy, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone) przyjmuje 71% wszystkich uczniów i studentów zagranicznych studiujących w krajach OECD.
- W ujęciu ilościowym najwięcej uczniów i studentów zagranicznych wśród krajów OECD pochodzi z Grecji, Japonii, Korei i Turcji, a spoza krajów OECD są to uczniowie i studenci z Chin i Azji Południowo-Wschodniej.

Czynniki związane z wynikami w nauczaniu

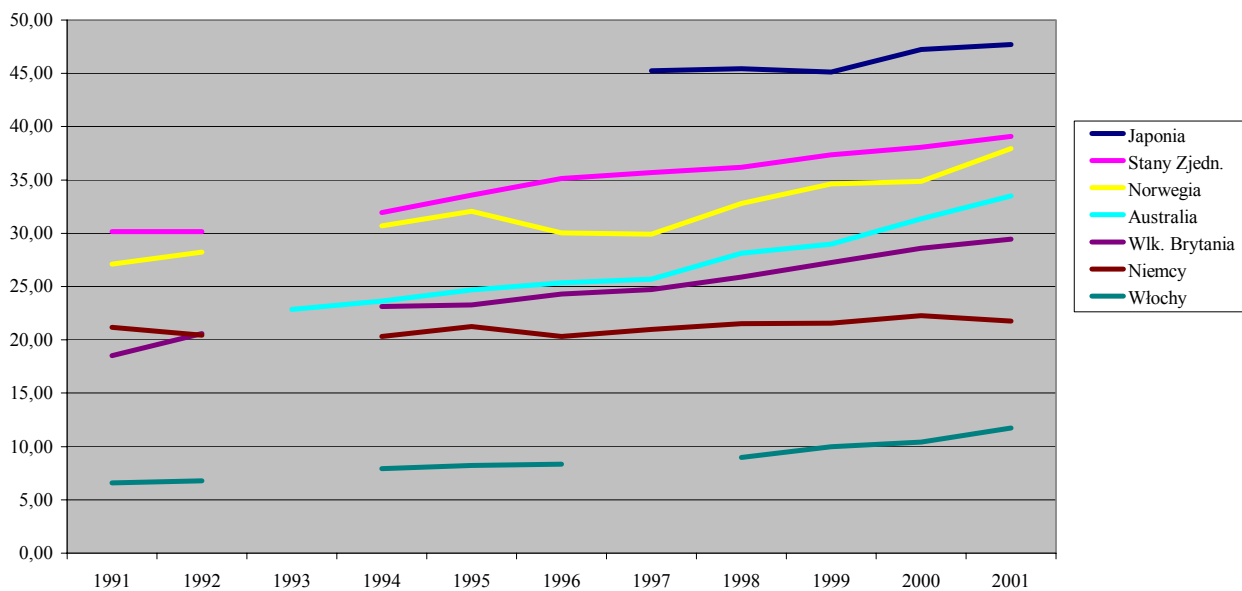
- Zakres monitorowania nauki własnej przez uczniów jest blisko powiązany z ich wynikami osiąganymi w czytelnictwie. Podobnie, wiara uczniów w osiągalność i wykonalność celów, posiadanie lub brak zasobów niezbędnych do ich osiągnięcia i wiara w sens wysiłku stanowią silne wskazania odnośnie do wyników ucznia w czytelnictwie.
- Nie jest zaskakujące, że 15-letni uczniowie czytający wiele różnych materiałów drukowanych nabywają lepszych umiejętności czytania niż ich rówieśnicy czytający ograniczony zestaw materiałów drukowanych. Czas poświęcany codziennie na lekturę czasopism, gazet i komiksów – czyli materiałów może mniej cenionych przez szkołę niż powieści – wydaje się, przynajmniej w niektórych kontekstach kulturowych, dobrą metodą rozwijania czytelnictwa.

- W poszczególnych krajach OECD występują różnice dotyczące nie tylko wyników osiąganych w czytaniu, ale także samego zaangażowania w czytelnictwo. W kategorii tej przoduje Finlandia, podczas gdy na przeciwnym końcu znajdują się Belgia, Niemcy i Hiszpania. Dziewczeta zwykle wykazują znacznie większe zaangażowanie w czytelnictwo. Niemal we wszystkich krajach dziewczeta są też dużo pewniejsze siebie w czytaniu, podczas gdy chłopcy są dużo pewniejsi siebie w matematyce.
- Piętnastoletnie dzieci rodziców o najniższym statusie zawodowym, ale zaangażowane w czytelnictwo, osiągają lepsze wyniki w czytaniu niż dzieci mało czytających rodziców o średnim lub wyższym statusie zawodowym. Wszyscy dużo czytający uczniowie osiągają w czytaniu wyniki znacznie powyżej średniej OECD, niezależnie od wykształcenia ich rodziców.
- Nie można postawić znaku równości pomiędzy niższymi nakładami na instytucje oświatowe a niższą jakością usług edukacyjnych. Przykładowo, Australia, Finlandia, Irlandia, Korea i Wielka Brytania, wydające niezbyt wysokie kwoty na kształcenie uczniów szkół podstawowych i średnich, plasują się wśród krajów OECD osiągających najwyższe wyniki 15-latków w zakresie przedmiotów podstawowych.

Powrót do inwestowania w edukację

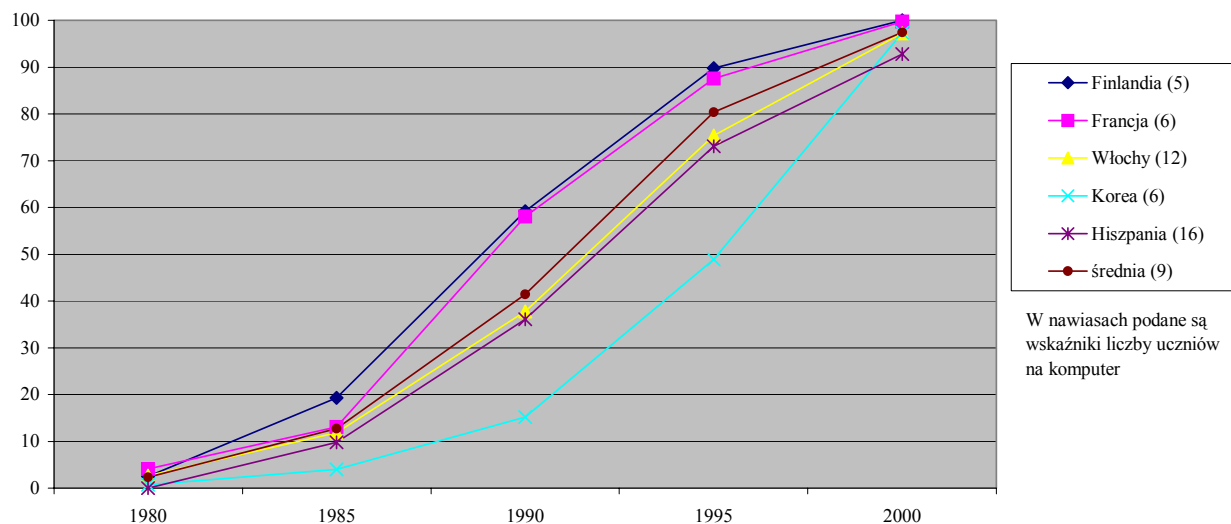
- W krajach OECD wskaźniki uczestnictwa w rynku pracy wzrastają wraz z poziomem wykształcenia. Z nielicznymi wyjątkami, wskaźniki uczestnictwa dla absolwentów szkół wyższych są znacznie wyższe niż dla absolwentów szkół średnich. W przypadku mężczyzn, różnica we wskaźnikach uczestnictwa jest szczególnie duża pomiędzy absolwentami szkół średnich a osobami, które nie ukończyły szkoły średniej.
- Wskaźnik uczestnictwa kobiet w rynku pracy jest szczególnie niski dla kobiet z wykształceniem niższym lub średnim. Wskaźniki dotyczące kobiet z wykształceniem wyższym są bliskie 80% lub przekraczają ten poziom niemal we wszystkich krajach, jednak w dalszym ciągu utrzymują się poniżej poziomu odnotowanego dla mężczyzn we wszystkich krajach z wyjątkiem jednego.
- Istnieje pozytywna korelacja pomiędzy wykształceniem a dochodami. Szkoła średnia lub pomaturalna (nie uniwersytet) w wielu krajach stanowi poziom, powyżej którego dodatkowe wykształcenie staje się szczególnie premiowane. We wszystkich krajach OECD zarobki absolwentów szkół wyższych zasadniczo przewyższają zarobki absolwentów szkół średnich i pomaturalnych. Zróżnicowanie dochodów pomiędzy absolwentami szkół wyższych i średnich jest z reguły większe niż różnice między dochodami absolwentów szkół średnich i ponadpodstawowych (gimnazjów) lub podstawowych.
- Analiza czynników napędzających wzrost gospodarczy wykazuje, że co najmniej połowa wzrostu PBK na głowę mieszkańca w większości krajów OECD wynika ze wzrastającej wydajności pracy. Istnieje kilka sposobów podnoszenia wydajności pracy, a kapitał ludzki ogrywa w tym znaczącą rolę nie tylko jako wsad łączący zbiorczy produkt z zapasem wsadu produkcyjnego, lecz także jako czynnik decydujący o tempie postępu technologicznego. Szacowane długofalowe oddziaływanie jednego dodatkowego roku kształcenia na produkcję gospodarczą na obszarze krajów OECD sięga poziomu 6%.

Wykres 1. Procent ludności pomiędzy 25. a 34. rokiem życia z wykształceniem wyższym (wybrane kraje)

Źródło: *Spojrzenie na oświatę*, 2003, Tabela A2.4.

Wykres 2. Procent uczniów szkół średnich mających w szkole dostęp do aplikacji komputerowych, w poszczególnych latach (i liczba uczniów na jeden komputer w 2000 r.)

* W szkołach, w których standardowe edytory tekstu i ark. kalkulacyjne zostały wprowadzone jako narzędzie uczenia się i nauczania lub do planowania, organizowania i oceniania kształcenia uczniów.

Źródło: *Spojrzenie na oświatę*, 2003, Tabela D3.1.

Spis treści oryginalnej wersji publikacji w języku angielskim (bez załączników, listy ramek, tabel i wykresów)

Wprowadzenie

- „Spojrzenie na oświatę”, edycja 2003
- Treść i najważniejsze zagadnienia
- Inne źródła

Wskazówki dla czytelników

Rozdział A: Wyniki instytucji edukacyjnych i znaczenie edukacji

- A1 Aktualne wskaźniki wykształcenia na poziomie szkoły średniej oraz wykształcenia w populacji osób dorosłych
- A2 Aktualne wskaźniki wykształcenia na poziomie szkoły wyższej, współczynniki przeżycia oraz wykształcenie w populacji osób dorosłych
- A3 Absolwenci według dziedziny nauki
- A4 Czytelnictwo wśród uczniów czwartej klasy
- A5 Czytelnictwo piętnastolatków
- A6 Znajomość matematyki i innych przedmiotów ścisłych wśród piętnastolatków
- A7 Różnice między wynikami uczniów różnych szkół
- A8 Charakterystyka piętnastoletnich czytelników
- A9 Zaangażowanie piętnastolatków w czytelnictwo
- A10 Samodzielna nauka piętnastolatków
- A11 Wyniki uczniów w zależności od płci
- A12 Wskaźnik uczestnictwa w rynku pracy według poziomu wykształcenia
- A13 Przewidywana długość okresu edukacji, okresu zatrudnienia i okresu bez zatrudnienia dla osób w przedziale wiekowym 15–29 lat
- A14 Zarobki a wykształcenie
- A15 Korzyści z edukacji: Związki między kapitałem ludzkim a rozwojem gospodarczym

Rozdział B: Zasoby finansowe i ludzkie inwestowane w edukację

- B1 Wydatki edukacyjne w przeliczeniu na jednego ucznia
- B2 Wydatki na instytucje edukacyjne względem PKB (produktu krajowego brutto)
- B3 Względny udział inwestycji publicznych i prywatnych w instytucje edukacyjne
- B4 Całkowite wydatki publiczne na edukację
- B5 Pomoc dla uczniów i gospodarstw domowych z dotacji publicznych
- B6 Wydatki na instytucje według kategorii świadczonych usług i kategorii zasobów

Rozdział C: Dostęp do edukacji, uczestnictwo i rozwój

- C1 Przewidywany czas trwania edukacji i wskaźnik zapisów do szkół
- C2 Rozpoczęcie nauki w szkole wyższej i przewidywany okres kształcenia w szkole wyższej oraz uczestnictwo w edukacji na poziomie szkoły średniej
- C3 Uczniowie zagraniczni w szkołach wyższych
- C4 Edukacja i status zawodowy w populacji osób młodych
- C5 Sytuacja osób młodych z niskim poziomem wykształcenia

Rozdział D: Warunki nauczania i organizacja szkół

- D1 Całkowity planowany okres kształcenia w szkołach podstawowych i średnich
- D2 Liczba osób w klasie i stosunek liczby uczniów do liczby personelu nauczycielskiego
- D3 Wykorzystanie informacji i technologii komunikacyjnych przez nauczycieli i uczniów
- D4 Szkolenia i rozwój zawodowy nauczycieli
- D5 Wynagrodzenie nauczycieli w publicznym szkolnictwie podstawowym i średnim
- D6 Czas poświęcony na nauczanie a czas pracy nauczycieli
- D8 Wiek i płeć nauczycieli oraz personelu zatrudnionego w szkolnictwie

Niniejszy *Przegląd* stanowi tłumaczenie fragmentów poniższych dokumentów OECD, pierwotnie opublikowanych pod następującymi tytułami, angielskim i francuskim:

Education at a Glance: OECD Indicators – 2003 Edition

Regards sur l'éducation: les indicateurs de l'OCDE – Édition 2003

© 2003, OECD

Publikacje OECD oraz egzemplarze *Przeglądów* dostępne są w księgarni internetowej OECD pod adresem www.oecd.org/bookshop/

Należy wpisać „overview” (przegląd) w polu „Title search” na stronie księgarni internetowej lub wpisać angielski tytuł publikacji (Przeglądy są powiązane z oryginalnymi publikacjami w języku angielskim).

Za przygotowanie *Przeglądów* odpowiada Dział Praw Autorskich i Tłumaczeń,
Dyrektoriat do Spraw Publicznych i Komunikacji
e-mail: rights@oecd.org / faks: +33 1 45 24 13 91

© OECD, 2003

Kopiowanie niniejszego *Przeglądu* jest dozwolone pod warunkiem zamieszczenia informacji o prawach autorskich OECD i tytułu oryginalnej publikacji.